

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД

Рев 751/2022
29.06.2022. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Звездане Лутовац, председника већа, Драгане Маринковић и Иване Рађеновић, чланова већа, у парници тужиље – противтужене АА из ..., коју заступа пуномоћник Зоран Митић, адвокат из ..., против туженог – противтужиоца ББ из ..., кога заступа пуномоћник Ђура Благојевић, адвокат из, ради вршења родитељског права, одлучујући о ревизији тужиље – противтужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Нишу Гж2 307/2021 од 02.09.2021. године, у седници одржаној 29.06.2022. године, донео је

ПРЕСУДУ

ДЕЛИМИЧНО СЕ УСВАЈА ревизија тужиље – противтужене и **ПРЕИНАЧУЈУ** пресуда Апелационог суда у Нишу Гж2 307/2021 од 02.09.2021. године и пресуда Основног суда у Нишу П2 743/20 од 22.04.2021. године у делу става трећег изреке, тако што се одбија захтев за одржавање личних односа малолетног детета ВВ са оцем – туженим, сваке друге недеље у месецу од 10.00 до 17.00 часова.

У преосталом делу ревизија тужиље – противтужене изјављена против пресуде Апелационог суда у Нишу Гж2 307/2021 од 02.09.2021. године се **ОДБИЈА** као неоснована.

ОДБИЈАЈУ СЕ захтеви тужиље и туженог за накнаду трошкова ревизијског поступка.

Образложење

Пресудом Основног суда у Нишу П2 743/20 од 22.04.2021. године, ставом првим изреке усвојен је тужбени захтев тужиље и малолетно дете ВВ рођен ...2020. године у ... поверен је на самостално вршење родитељског права мајци АА. Ставом другим изреке одбијен је противтужбени захтев којим је тражено да се малолетно дете ВВ повери оцу на чување, васпитање и издржавање. Ставом трећим изреке уређено је одржавање личних односа малолетног ВВ са оцем, тако да се одвија сваког уторка и четвртка од 17.00 до 19.00 часова, као и прве три недеље у месецу од 10.00 до 17.00 часова без присуства мајке са обавезом оца да преузме и врати дете испред куће где живи са својом мајком. Ставом четвртим изреке одбијен је тужбени захтев којим је тражено да се виђања одвијају сваке друге суботе од 12.00 до 14.00 часова у присуству мајке. Ставом петим изреке одбијен је противтужбени захтев којим је тражено да дете одржава контакте са оцем три викенда у месецу са ноћењем и то од суботе у 10.00 до

недеље у 17.00 часова. Ставом шестим изреке делимично је усвојен тужбени захтев и обавезан тужени да на име доприноса за издржавање малолетног детета ВВ плаћа месечно 16% од зараде умањене за порезе и доприносе за обавезно социјално осигурање коју остварује код послодавца до 05.-тог у месецу за текући месец, уплатом на рачун мајке означен у том ставу изреке, почев од 27.08.2020. године па убудуће док за то постоје законски услови, док је одбијен тужбени захтев за већи износ од досуђеног до траженог износа од 25% од зараде умањене за порезе и доприносе за обавезно социјално осигурање коју остварује тужени. Ставом седмим изреке одлучено је да свака странка сноси своје трошкове поступка.

Пресудом Апелационог суда у Нишу Гж2 307/2021 од 02.09.2021. године, ставом првим изреке одбијене су као неосноване жалбе тужиље и туженог и потврђена првостепена пресуда у ставовима другом, трећем, четвртном, петом, шестом и седмом изреке. Ставом другим изреке одбијен је захтев тужиље за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужиља је благовремено изјавила ревизију због битних повреда одредаба парничног поступка, погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и погрешне примене материјалног права, побијајући је у делу који се односи на одржавање личних односа малолетног детета са оцем и одбијајућем делу за издржавање, као и одлуци о трошковима поступка.

Тужени је поднео одговор на ревизију тужиље, са захтевом за накнаду трошкова.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду у делу који се побија ревизијом, применом члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ 72/11 ... 18/20) и утврдио да је ревизија тужиље делимично основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности. Нема ни битне повреде поступка из члана 374. став 1. у вези члана 396. став 1. ЗПП јер је другостепени суд оценио све битне жалбене наводе и навео разлоге које је узео у обзир по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању парничне странке су живе у ванбрачној заједници од септембра 2019. године до ...2020. године, у којој је рођено малолетно дете ВВ дана ...2020. године у Од прекида заједнице тужиља са малолетним дететом живи у кући својих родитеља. Током овог поступка одређиване су привремене мере којима је уређено одржавање личних односа малолетног детета са оцем по моделу које је предлагао орган старатељства, а такође је одређено и издржавање малолетног детета, тако што је тужени обавезан да доприноси издржавању месечно са 16% од зараде умањене за порезе и доприносе за обавезно социјално осигурање. Тужиља је запослена и актуелно остварује право на накнаду као корисник породилског одсуства у износу од 72.000,00 динара, а тужени је такође запослен и за период од октобра до децембра 2020. године је остварио просечну месечну зараду од 114.021,08 динара нето. Тужиља и тужени не поседују непокретности и немају обавезу издржавања других

лица. Тужени од прекида заједнице живи у стану код својих родитеља. Према стручном мишљењу Центра за социјални рад у Нишу у најбољем интересу малолетног детета је да буде поверено мајци на самостално вршење родитељског права, имајући у виду старосну доб детета, да је мајка имала примарну улогу у подизању детета од рођења и да је од прекида заједнице на адекватан начин вршила бригу о детету, иако оба родитеља поседују адекватне родитељске капацитете. Од почетка рада са породицом оба родитеља су исказивала дијаметрално различите ставове о свим сферама породичног функционисања током трајања заједнице, пребацујући сву одговорност за прекид заједнице на партнера или чланове породице порекла, без сагледавања личне одговорности. На плану родитељства, као изузетно позитивно оба родитеља су показивала свест о потреби одржавања континуитета у контактима малолетног детета и оца, те су успевали да постигну одређене договоре како не би дошло до прекида тих контаката. Оба родитеља поседују адекватне родитељске компетенције и имају повољне стамбене и материјалне услове, као и подршку породица порекла. У интересу је малолетног детета да се обезбеде редовни лични контакти и учешће оца у родитељству, што је од значаја за даљи правилан развој малолетног детета, па како нису уочени елементи који би ограничавали родитељске компетенције оца за самосталну бригу о детету виђања се могу реализовати сваког уторка и четвртка од 17.00 до 19.00 часова (након чега би детете морало да се припрема за вечерње купање, вечеру и ноћни сан), као и прве три недеље у месецу од 10.00 до 17.00 часова без присуства мајке, с тим да четврту недељу малолетно дете проводи са мајком која би имала викенд и време које би организовала и проводила са дететом. Стручно мишљење органа старатељства конципирано је на основу појединачних и заједничких разговора са родитељима, опсервацијом малолетног детета и контаката детета са оцем током виђања у контролисаним условима. Закључак је да током виђања оца са малолетним дететом нису задовољаване само базичне потребе детета, већ се отац ангажовао и на пољу емоционалних и виших развојних потреба сходно узрасту кроз успостављање односа блискости, држања детета у загрљају, анимирања кроз игру или заједничког слушања дечијих песама. Малолетни ВВ позитивно реагује на појаву оца осмехује му се, ступа у интеракцију са њим без икаквог отпора, што указује на успостављен однос емоционалне блискости и развијања осећаја сигурности. Током рада родитељи нису указивали на било какве развојне специфичности малолетног детета које би захтевале додатне процене и ангажовања стручњака из области неуропсихијатрије и медицинске психологије, нити је достављена било каква медицинска документација. Изјашњавајући се о примедбама и извештајима неуропсихијатра др Олге Милојковић и специјалисте медицинске психологије др Марине Панчић, који су формиран на основу навода мајке и опсервације малолетног детета, орган старатељства је указао да без разговора са оцем и опсервације интеракције детета и оца као битне фигуре у животу детета (чиме се тај орган интензивно бавио), у датим извештајима лекара није објашњено да ли поремећаји који се наводе могу настати искључиво код одвајања детета од мајке у периоду који је назначен или постоје и други фактори везани за личност детета и родитеља, породичне односе и родитељске компетенције који могу утицати на испољавање наведених проблема. Првостепени суд је одбио предлог тужиле да се одреди вештачење од стране вештака психолога и неуропсихијатра, налазећи да је на основу стручног мишљења органа старатељства и датог изјашњења уз оцену осталих доказа довољно разјашњено чињенично стање и најбољи интерес малолетног детета за

доношње одлуке о вршењу родитељског права и уређењу личних односа малолетног детета са оцем. Потребне малолетног детета су утврђене у износу од 32.000,00 динара месечно и односе се на задовољавање основних животних потреба (исхрану, набавку одеће и обуће, средстава за хигијену, играчке и друго) при чему је суд водио рачуна и о минималној суми издржавања.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања нижестепени судови су закључили да је у најбољем интересу малолетног детета да буде поверено мајци на самостално вршење родитељског права, уз прихватање стручног мишљења и предлога органа старатељства за одржавање личних односа малолетног детета са оцем. Имајући у виду материјалне прилике и приходе парничних странака закључено је да тужени може да доприноси издржавању малолетног детета са 16% од своје зараде месечно, те да ће наведени износ који тренутно номинално износи око 18.250,00 динара бити довољан да задовољи утврђене потребе малолетног детета, уз допринос мајке који се поред материјалних средстава огледа и у свакодневном старању о детету.

Према члану 3. став 1. Конвенције о правима детета (Закон о ратификацији Конвенције Уједињених нација о правима детета "Службени лист СФРЈ" - Међународни уговори, бр. 15/90, "Службени лист СРЈ" - Међународни уговори, бр. 4/96, 2/97) у свим активностима које се тичу деце од примарног значаја су интереси детета, без обзира на то да ли га спроводе јавне или приватне институције за социјалну заштиту, судови, административни органи или законодавна тела. Државе чланице се обавезују да поштују право детета на очување свог идентитета, укључујући држављанство, име и породичне везе, како је то признато законом, без незаконитог мешања (члан 8. став 1.) а чланом 9. став 3. предвиђено је право детета одвојеног од једног или оба родитеља да редовно одржава личне односе и непосредне контакте са оба родитеља, осим ако је то у супротности са најбољим интересом детета.

Породичним законом је прописано да дете има право да одржава личне односе са родитељем са којим не живи. Право детета да одржава личне односе са родитељем са којим не живи може бити ограничено само судском одлуком када је то у најбољем интересу детета (члан 61. став 1. и 2.) и у спору за заштиту права детета и спору за вршење, односно лишење родитељског права, суд је увек дужан да се руководи најбољим интересом детета (члан 266. став 1). Право је и дужност родитеља који не врши родитељско право да издржава дете, да са дететом одржава личне односе и да о питањима која битно утичу на живот детета одлучује заједнички и споразумно са родитељем који врши родитељско право.

По оцени Врховног касационог суда правилно су нижестепени судови применили материјално право и утврдили најбољи интерес малолетног детета да са оцем, као родитељем који не врши родитељско право одржава редовне личне контакте. Законом није предвиђен најнижи или највиши обим контаката, већ их у одсуству споразума родитеља уређује суд у сваком индивидуалном случају прилагођавајући модел виђања најбољем интересу малолетног детета у складу са његовим развојним потребама, као и животним приликама родитеља. У конкретном случају, по налажењу овог суда боравак детета код оца све три (прве) недеље у месецу од 10.00 до 17.00 часова, уз остављање могућности да мајка само последњег (четвртог) викенда у месецу

у континуитету организује слободно време са дететом, није у најбољем интересу детета. Наиме, контакти треба да успоставе или сачувају и обезбеде постојећи близак однос и по могућству обухвате слободно време, као и старање о детету у свакодневном животу. Одржавање личних односа оца са малолетним дететом сваког уторка и четвртка од 17.00 до 19.00 часова и сваке прве и треће недеље у месецу од 10.00 до 17.00 часова у складу је са узрастом детета, његовим потребама, као и досадашњим интензитетом породичних односа. Наведени модел по прилагођеној динамици и обиму одговара стварним потребама детета да са оцем развија однос међусобне блискости, а са друге стране обезбеђује да и мајка која је запослена, сваког другог и четвртог викенда (када је уобичајено слободно време), као родитељ који самостално врши родитељско у континуитету организује и проводи време са дететом. Зато је Врховни касациони суд у том делу преиначио нижестепене пресуде и одбио захтев за одржавање личних односа малолетног детета са оцем сваке друге недеље у месецу од 10.00 до 17.00 часова.

Изјављеном ревизијом, по оцени Врховног касационог суда, неосновано се оспорава правилност побијане пресуде у преосталом делу одлуке о начину одржавања личних односа мал. детета и туженог и издржавању.

Процена најбољег интереса детета утврђена је на основу стручног мишљења органа старатељства који је суд дужан да затражи у смислу члана 270. Породичног закона и који је оцењен у склопу свих осталих изведених доказа. Нижестпени судови су правилно ценили чињенице које се односе на узраст детета и његове потребе на емоционалном и развојном плану, присутне способности на страни оба родитеља, као и да способност оца да удовољи потребама детета није компромитована. Неосновани су наводи ревизије о потреби детета да у присуству мајке проводи време са оцем и инсистирање на непотребном предлогу вештачења од стране психолога или неуропсихијатара. И по схватању овог суда истражно начело у поступцима у вези са породичним односима из члана 205. Породичног закона не обавезује суд да у сваком случају изведе доказе вештачењем. Одлуку о томе доноси суд, а у овом случају првостепени суд је стручно мишљење органа старатељства оценио као свеобухватно у погледу битних чињеница довољних за одлуку о одржавању личних односа, због чега је сматрао да није потребно обавити вештачење. Малолетно дете је поверено мајци на самостално вршење родитељског права, што обезбеђује да дете има континуитет боравка, доживљај сигурности, устаљености у ритму и навикама, што је све неопходно за његов развој, како се то и ревизијом указује. Са друге стране одржавање личних односа по својој природи, претпоставља планирано виђање, ограниченог временског трајања у току дана које ће дете проводити заједнички са оцем (као родитељем који не врши родитељско право и који је подобан за вршење родитељског права). Зато супротно наводима ревизије, усвојени модел одржавања личних односа не нарушава везу детета са мајком, већ је у најбољем интересу малолетног детета, будући да ће сачувати постојећи и омогућити даљи развој блиског и емотивног односа оца и сина, несумњиво потребног за правилан психофизички развој детета и успостављање породичних веза што је фундаментални елемент појма породичног живота, гарантованог чланом 8. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода. Стога су неосновани наводи ревизије о погрешној примени материјалног права.

Критеријуми за одређивање издржавања прописани су чланом 160. Породичног закона, тако да се издржавање одређује према потребама повериоца и могућностима дужника издржавања, при чему се води рачуна о минималној суми издржавања (став 1.). Неосновано се ревизијом указује да потребе малолетног детета нису правилно утврђене, позивањем на чињенице које су нижестепени судови правилно оценили примењујући критеријуме из става 2. наведеног члана, утврђујући потребе малолетног детета управо на основу узраста и основних животних потреба водећи рачуна о минималној суми издржавања. Поред тога, правилно су нижестепени судови применили критеријуме за одређивање издржавања прописане у ставу 3. истог члана закона, утврђујући могућности туженог као дужника издржавања на основу његових прихода, имовине и личних потреба, као и чињенице да нема обавезу издржавања других лица. Утврђеним доприносом за издржавање, уз допринос мајке, чије су материјалне прилике такође правилно утврђене и која свакодневно води бригу и стара се о детету, потребе детета ће на адекватан начин бити задовољене.

Без утицаја су наводи ревизије којима се оспорава одлука о трошковима поступка, с обзиром да о накнади трошкова поступка у вези са породичним односима суд ослучује по слободној оцени у свакој конкретној парници водећи рачуна о разлозима правичности на основу члана 207. Породичног закона.

Захтеви тужиље и туженог за накнаду трошкова ревизијског поступка су одбијени, имајући у виду делимичан успех тужиље са овим правним леком, док трошкови одговора на ревизију не представљају потребне трошкове за вођење парнице у смислу члана 154. став 1. ЗПП.

На основу чланова 414. став 1. и 416. став 1. ЗПП Врховни касациони суд је одлучио као у изреци.

**Председник већа – судија
Звездана Лутовац, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић